

POŠTARINA PLAČANA V GOTOVINI

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO

I.E.

Letnik XXVIII.

November 1926.

Štev. 3.

Vsebina.

1. <i>E. Gangl</i> : Materina povest o copatki. Pesem	49
2. <i>Jos. Vandot</i> : Kocljeva osveta. Planinska pripovedka s tremi podobami	50
3. <i>Miroslav Kuncič</i> : Jesenska žalost. Pesem	54
4. <i>Dr. Ivan Lah</i> : Na kraljev dan. Gledališka igra	55
5. <i>Fr. Ločniškar</i> : Kralj in cestar. Povest	62
6. <i>Lado Jeršè</i> : Pesem begunke	64
7. <i>Elvira Dolinar-Sittigova</i> : Naša domovina. Poučni spis	65
8. Kralj Aleksander I. Podoba	66
9. <i>Fr. Ločniškar</i> : Jesenska. Pesem	68
10. Pouk in zabava	69
11. Kotiček gospoda Doropoljskega	71

Iz uredništva.

Zaradi patriotičnih spisov »Na kraljev dan«, »Kralj in cestar« in »Naša domovina«, ki naj služijo v proslavo 1. in 17. decembra, smo morali danes opustiti nadaljevanje Ljubljane, gledališke igre »Jure« in spisa »Deklice iz preteklosti«. Izostati je morala tudi prelepa pesem Save Radiča-Mirta »Pod Semeničem«. Vse to — prihodnjič!

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrt leta 7·50 Din. Posamezni zvezki po 3— Din.

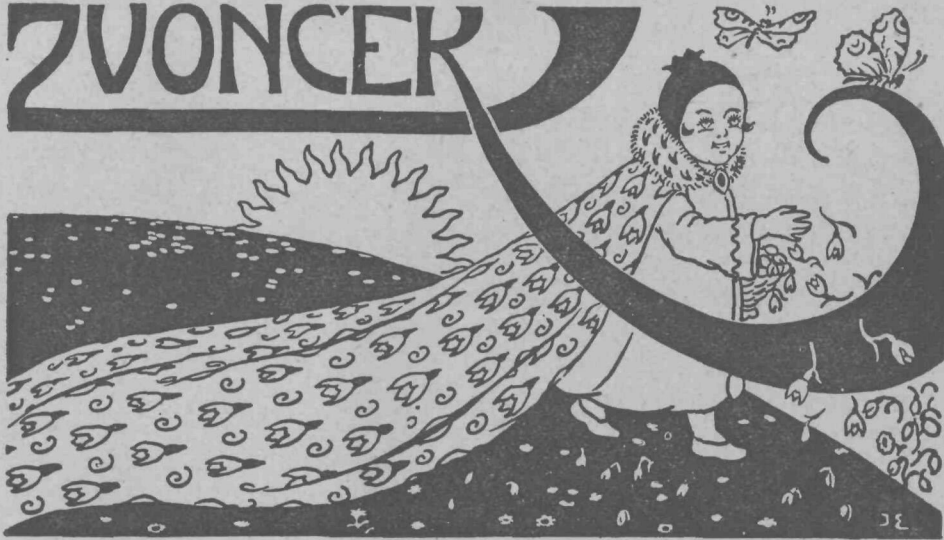
Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Franciškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna, I. nadstropje. — Na ta naslov pošiljaj naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vposlane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Bleiweisova cesta št. 20/II.

Rešitve ugank, nalog itd. sprejemamo le tekom prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Engelbert Gangl v Ljubljani. — Izdajatelj: Udruženje jugoslovenskega učiteljstva (UJU), odgovoren Andrej Skulj v Ljubljani. — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani, zanjo odgovarja Francè Štrukelj v Ljubljani.

Materina povest o copatki.

Vsa zbegana hodila sem po hiši
iz sobe v sobo in iz kota v kot,
stopinje trudne naj nihče ne sliši,
dovolj, da spremilja peza me strahot.

Po stenah begajo oči mi plašne —
nobene slike ni, le sveti križ
spomin ostal je na trenutke strašne,
ki so ji odklenili paradiz.

Ta sobica, prej v solnčno luč vtopljen —
skoz temni zastor pada mrak in mraz...
Da, srečna mati je živela ena,
nesrečna mati — to sem danes jaz!

Ob steni je omarica ostala,
v njej bil igračk je šaroviti kup,
otrokom vse sosednim sem razdala,
praznina v njej in v bolnem srcu strup.

V predel tresoč je desnica segla...
Vse prazno... le v koticu temnem — oj!
Morda se radost vrača mi odbegla —
copatka — ti zaklad poslednji moj!

Ko Vidka se je moja prebudila,
nožica drobna brž v copatko — smuk!
Do vrat je mojih tiho pridrobila,
se izza njih nasmehnila: ku-kuk!

Ves ljubi dan po hiši je plesala,
„cop-cop, cop-cop“ je tiho pel korak,
ko se je naigrala, navihrala,
poljub njen planil name je sladak.

Ko zvezdica je prva zagorela,
objem je postelje pripravljen stal,
copatka Vidkina je onemela,
dekletcu mir je na očesca pal.

Copatka se ji v sen je zamotala,
kot ladja jo nosila v daljni svet,
a zjutraj jo je nežno pestovala,
ker dala ji je čudo božje zret.

Potem pa — ah, kako se je razvnela:
„Copatka grda, kaj me nosiš stran!
Ne maram te, ker zlobno si hotela
prekrasti me od mame v tuji stan!“

Koščena roka je v to srečo segla —
vse pusto, prazno, mrtvo v hiši — oj!
Nikdar ne vrne radost se odbegla —
copatka, ti zaklad si zadnji moj!

E. Gangl.

JOSIP VANDOT:

Kocljeva osveta.

Planinska pripovedka.

3.

o, hopsasal« si je mislil Kocelj, ko se je vračal preko trate do hišice. »Pa sem ga le rešil iz ječe. In prav sem storil. Saj je tudi on mene lani rešil iz Vitrančeve ječe. Pa tudi že zaradi njegovega noska sem ga moral rešiti, ker si bom v mestu z noskom služil polne klobuke cekinov... Seveda, najbolje bi bilo, da bi tudi jaz pobegnil za njim. Pa nočem. Že zaradi tiste siromašne deklice nočem, ki jo je bila Anjara Panjara sinoči ukradla. Pa tudi zaradi svoje obljube moram ostati. Ali nisem obljubil, da bom Anjaro Panjaro zaprl v sršenovo

gnezdo? Zato pa moram počakati nanjo v njeni hišici. Saj se je ne bojim, ako ne vihti svoje čarovniške paličice. Skril se bom in potuhnil v njeni hišici in počakal, kako in kaj bo.«

Kocelj se je glasno posmejal in je stopil v hišico. Šel je naravnost v izbo in je poslušal ob vratih sosedne izbice. A nič se ni genilo. Kocelj se je čudil: »Saj vem, da je tista deklica zaprta tu notri. Pa se ne gane in niti ne sliši, če jo pokličem. Nemara tako trdno spi, da ne čuje mojega glasu... No, pa počakam in se prej dogovorim z Anjaro Panjaro in jo zaprem v sršenovo gnezdo... Glejte, glejte

tistole skrinjo! Človek bi kar pogledal vanjo...«

Stopil je k skrinji in je dvignil pokrov. Ostrmel je, da je kar roke sklenil. Skrinja je bila polna perila in obleke; vrhu perila pa je ležala

tista paličica, ki je imela zlat rogljiček in je z njo Anja Panja čarala ... Kocelj se je zavzel še bolj in je segel po paličici. Vzel jo je iz skrinje in jo je ogledoval od vseh strani. — »Paličica, paličica!« je govoril. »Pa te imam, resnično te imam. Že dvakrat sem te držal, a zdaj te držim že tretjič. A zdaj te gotovo vzamem. Paličica, ti moja paličica! Zdaj si moja, in Anjara Panjara ne bo nič več čarala s tabo.«

Še je gledal paličico in se ji čudil. A tedaj je naglo odskočil in se je prestrašil, zakaj zaslišal je glas Anje Panje, ki je klicala tam zunaj: »Mucika, hoho, mucika! Ali se še vedno nisi najedla mišk v gozdu? — Čakaj me, čakaj! Ko se priklatiš domov, te pograbim in te za rep obesim na prvo drevo ali pa ti porežem vse krempeljčke in ti izrujem vse zobke.«

Glas Anje Panje je bil srdit, da je kar piskal in žvižgal. Kocelj se je prestrašil tistega glasu. Urno je potisnil paličico z zlatim rogljičkom pod jopič. Skrinjo je zaprl in je oprezno odhitel po veži do stopnic, ki so držale v klet. A komaj je bil tam doli, že je odprla Anja Panja hišne duri. Na pragu je obstala in se je na glas čudila, da jo je Kocelj prav dobro slišal. Govorila je takole: »O, glejte, kako sem pametna! Hišne duri sem pozabila zapreti. Pa vse to samo iz skrbi zaradi nesrečne mačke. O, da mi le kmalu pride domov! Pa bo že čez uro brez krempeljčkov in brez zobkov.«

Godrnjaje je šla Anja Panja skozi vežo in je stopila v izbo. Kocelj pa se je stiskal pod stopnicami ob zid in tesno mu je bilo v srcu. — »Oj, hopsasa!« je mislil. »Če zdaj odpre skrinjo in pogreši paličico, bo groza v tej hišici...« je mislil. »Saj je že tako strašno nabrskana, ker me je zaman iskala v prepadu. Kocelj, Kocelj! Sam si prilezel v past. Zdaj pa glej, da se varno izmuzneš iz pasti, ker Anjara Panjara te zadavi, če te zasači tukaj...«

Kocelj je že hotel šiniti po stopnicah navzgor in zbežati iz hišice. A tedaj je zaslišal stopinje Anje Panje, ki je prišla iz izbe. Po veži je šla in se je bližala naravnost stopnicam. In Kocelj je razločno slišal, kako je govorila: »Hm, nesrečen dan je danes zame. Ali je nemara petek? Oh, glejte! Nesreča za nesrečo! Najprvo mi pobegne mucika in se noče vrniti. Potem se že razveselim, da zagledam v prepadu mrtvega in razbitega tistega nepridiprava, ki mu je Jankov Kocelj ime. Pa ga ni nikjer. Jastrebi ga niso požrli, pa tudi noč ga ni vzela. Pobegnil je nepridiprav — pa ga išči zdaj, če veš, kam se je skrila... Svojo jezo moram stresti vsaj nad bedastim pritlikavcem. Nos mu odrežem danes, jutri roke, pojutrišnjem pa mu odsekam glavo...«

Anja Panja je pričela stopati po stopnicah navzdol. Ko jo je Kocelj začul, se je naglo zaprašil po kleti in se ni ustavil prej, dokler ni prišel do zida, ki mu je zastavil pot. Počenił je in se je stisnil v kot.

Tam je čepel in je čakal, kdaj se prikaže Anja Panja. Tesno je stiskal k sebi paličico z zlatim rogljičkom in je govoril sam sebi:

»Paličica, ljuba paličica! Nič več te ne bo vihtela Anjara Panjara v svojih grdih rokah. Nič več ne bo s tabo nemarno čarala in delala grehov. Moja si, paličica, in moja ostaneš! Saj jaz ne bom čaral s tabo, ker me je strah in se bojim hudobca, ki pride nekoč pome, če bom kaj preveč čaral... Anjara Panjara gre zdaj k Brincelju, da mu odreže lepi nosek. Pa ga ne bo! In Anjara Panjara bo zarjula, ko bo zagledala ječo prazno...«

Anja Panja je že dospela v klet. Na zadnji stopnici se je ustavila in je prižgala debelo lojevko. Potem pa je stopala počasi po mokri zemlji in se je vedno bolj bližala durim, ki je bil za njimi zaprt pri-

tlikavec Brincelj. Razločno jo je Kocelj videl, kako je šla s trdimi koraki skozi klet. Bila je debela in okrogla kakor vinski sodček. Njeni lasje so bili vsi razkuštrani in mokri od jutranje rose. Brez slamnika je bila in oblečena v pisano obleko. — Kocelj je gledal za njo in se niti dihati ni upal. — »Glej jo! Kako srdito hodi,« si je mislil. »Kocelj, zdaj pa samo glej, da ji ne prideš pred oči! Dvakrat si včeraj ubežal smrti. Danes pa ne ubežiš, če te pograbi Anjara Panjara... Zato pa glej, da ji ubežiš! A kako naj ubežim? Skoro bi rekel, da je vsak beg nemogoč. V past sem zalezal in iz te pasti se bom težko rešil... Kako naj ubežim?«

Anja Panja se je že bližala durim. Kocelj pa je napenjal pamet, da mu je znoj lil s čela. Anja Panja je že odrinila zapah in je že prijela za železno kljuko. Še se je obotavljala tri trenutke na pragu. Toda nenadoma je pritisnila kljuko, stopila čez prag in je zaprla duri za sabo... Tedaj pa je skočil Kocelj na noge. Z roko se je udaril po čelu in je zdrvel naprej. — »Hopsasa!« je zavrisnil in je bil že pri durih. Kakor bi trenil, je porinil zapah nazaj — in Anja Panja je bila zaprta...

»Ti glavica moja, ti brihtna glavica moja!« se je smejal Kocelj sam pri sebi. Zaradi moje bistre glavice je Anjara Panjara zdaj zaprta tu v črni kleti. Pa le naj pride iz nje, če more! Pa mi recite še kaj — in pogovorili se bomo zaradi moje pameti vse drugače, kakor smo včeraj govorili!«

Še enkrat se je Kocelj posmejal v pest, potem pa je pritisnil uho k durim. Zaslišal je, da je pričela Anja Panja vreščati v kleti. Rado

veden je bil, kaj vse bo govorila, ko pritlikavca Brincelja nič več ne najde v kleti. Pa je poslušal in je slišal vse besede, ki jih je govorila Anja Panja. — »Križ božji!« se je čudila in vreščala Anja Panja v kleti. »Kam je izginil nesrečni pritlikavec? Ali se je pogreznil v zemljo? Ali se je zanalašč zakopal v prst, ker ga je strah... Hej, Brincelj, Brinceljček! Nikar se me ne boj! Kruhka in vodice sem ti prinesla... Pridi, Brinceljček! Ničesar ti ne storim.«

Nekaj časa je bilo vse tiho. Samo Kocelj se je hihital pred durmi in je sam pri sebi odgovarjal Anji Panji: »Čemu iščete Brinceljčka, ko pa vam ni treba? Tudi vašega kruhka Brinceljček ne potrebuje. Sedaj se vam smeje zato, ker vam je tako lepo ubežal, teta Anjara Panjara!«

»Brincelj, hoj, Brinceljček!« je vpila za durmi Anja Panja in je menda iskala pod prstjo, da bi našla pritlikavca. Seveda, ves njen trud je bil zaman — pritlikavec je bil izginil, kakor da ga je vzela sama črna noč. Anja Panja se je raztogotila, da je s petami tolkla ob zemljo...

»Nesreča, jojmene, že tretja nesreča danes! O, jezica, ti moja strašna jezica! Nad kom se hočeš danes znositi, nad kom, te vprašam? Samo še tista punčka je ostala v moji hiši, tista punčka, ki sem jo sinoči prinesla s sabo. In nad tisto punčko se znosiš zdaj, ti strašna jezica, ker ni nikogar drugega pri ro-

kah. Potem pa bomo čarali, tako dolgo čarali, da zavohamo muciko in nepridiprava in pritlikavca. Pa pojdimo za njimi, da jih ulovimo. In gorje jim bo! Najprej pa pojdiva k punčki, ti moja strašna jezica!«

Anja Panja je stopila k durim. Prijela je za kljuko in je hotela odpreti duri. A zaman. »No, kaj pa je to?« je zapiskala v silni togoti. »Zakaj se nočejo duri odpreti? Ali je nemara kljuka zaskočila? Pa ni — saj se da prav lepo odpirati in zapirati... Pa kaj je vendar danes tem durim?«

Z vso togoto in silo se je upirala Anja Panja, da ji je znoj menda curkoma tekkel po obrazu. A ves njen trud je bil zaman — duri vendarle ni mogla odpreti. In je pihala od togote in je piskala, da je bilo joj! Kocelj jo je pa poslušal in se je neprestano muzal. — »O, le pihaj in piskaj in butaj!« je govoril. »Lepo sem te ulovil v past, da

te lepše ne bi mogel nihče. Tu notri boš zdaj delala pokoro za svoje hude grehe, če se Kocelj ne premišli drugače. Izpustim te pa gotovo ne, ker vem, da ne bom nikoli več varen pred tabo... Zato pa le butaj in pihaj! Ko ti povem, kdo te je kakor miško ulovil v past, boš pa še bolj butala in piskala... Čakaj, pa ti povem takoj, da boš bolj zadovoljna!»

Pa je Kocelj na ves glas zavpil, da je votlo odmevalo po kleti: »Teta Anjara Panjara, ne butajte tako — lahko si zlomite križ! Saj vam vse butanje prav nič ne pomaga. Zaprti ste zdaj v kleti, kakor je bil zaprt prej siromašni Brincelj... Ulovili ste se v past.«

Anja Panja je umolknila in je bila menda vsa prestrašena. Dolgo je Kocelj čakal, preden mu je Anja Panja odgovorila. Naposled pa je zavreščala s tako silnim glasom, da se je Kocelj poplašil. — »Kdo govori zunaj — he, kdo govori?« je vpila Anja Panja. »Kdo si ti, ki si se drznil utihotapiti v moje domovanje? Odpri mi, ti rečem, takoj mi odpri! Zakaj gorje ti bo, stokrat gorje, če mi ne odpreš takoj!«

Kocelj se je posmejal in je odgovoril prav mirno: »Teta Anjara Panjara, vi me vprašate, kdo sem jaz. No, vam pa povem, da boste še bolj veseli. Kocelj sem, Jankov Kocelj — hopsasa! Saj se me še spominjate. No, glejte! Saj ste me še danes iz same ljubezni iskali tam v prepadu, ker ste mislili, da sem se do smrti pobil. Pa mi recite, da to ni res!«

Jesenska žalost.

*Solze biserne rosijo
kradoma v planino —
kjer je tih večer
in so zvezde daleč
in pastirčkova piščal
plaka v svojo togo,
v svojo grenko zapuščenost
jasno in bolešno...
Ni več sladkih sanj nikjer.*

*Kamorkoli misel roma —
vsepovsod neskončna žalost.
Kdaj že pesemca škrjančka
vzela je slovo od doma!...
Tiho, mrtvo vse kot v grobu;
le šelest vetrov nad vsem
poje pesem žalostinko
o jesenskih žrtvah
v srcu trudnem, žalostnem...*

Miroslav Kunčič.

DR. IVAN LAH:

Na kraljev dan.

Gledališka igra.

O se be: Babica. — Deklica. — Deček. — Večernica. — Polnočnica. — Danica. — Božičnica 24./XII. — Zvezda I., II. in III. — Zvezda 1./XII. (uedinjenje). — Zvezda 17./XII. (kraljevo).

Pred zastorom ob strani sedi babica z vnukinjo in vnukom. Oba držita v roki papir ali knjigo, ker sta se naučila pesmi za šolsko slavnost.

Babica: Meni se zdi, da še ne gre popolnoma dobro. Torej še enkrat!

Deček (deklamira):

Zdravo, kralj naš Aleksander,
Jugoslavije vladar,
danes na Tvoj dan slovesno.
Ti prinašamo svoj dar.

Glej tu četo našo malo,
dečkov smo veseli roj,
zovi nas, kralj Aleksander,
mi vsi gremo za Teboj!

In zato ta dan slovesno
dar Ti svoj poklanja vsak,
to je srce naše mlado,
da bo vsak od nas junak.

Sprejmi naših src pozdrave,
ki pošiljamo jih vsi;
sredi sreče, sredi slave
dolgo kralj naš naj živi!

Babica: No, bo žel Pa to moraš pri slavnosti pogumno povedati! Pa le glej, da se ne ustrašiš!

Deček: O, saj se nič ne bojim.

Babica: In ne pozabi na kraljevo sliko pogledati, kakor je predpisano. Misli si, da imaš samega kralja pred seboj.

Deček: O, saj bi se jaz tudi kralja nič ne bal.

Babica: Prav praviš. Zakaj pa ne?

Deček: Saj kralj ni nič hud.

Babica: Seveda ne. Celo prijazen je in z ljudmi se pogovarja, kamor pride. Tudi v šole je že prišel.

Deklica: Gospodična učiteljica je rekla, da moramo biti vedno pripravljene na njegov prihod.

Deček: O, saj bi se ga jaz tudi v šoli nič ne bal.

Babica: Menda vendar ne! Saj je tudi on hodil v šolo, kakor hodiš ti, in učiti se je moral. E, tudi kralj se mora učiti.

Deček: Babica, ali bo tudi Petrček hodil v šolo?

Babica: Seveda bo, kaj pa misliš! Saj kralj mora še več vedeti nego drugi.

Deklica: Babica, kam pa je hodil kralj Aleksander v šolo?

Babica: Ko je bil tako velik, kakor sta vidva, je živel kralj Peter v Ženevi. Tam je hodil Aleksander v šolo. O, dosti težkega je izkusil. Ko bi vidva vse vedela! Ali vam v šoli nič ne povedo?

Deklica: Gospodična učiteljica je rekla, da bomo to šele takrat razumele, ko se bomo učile zgodovine.

Babica: Da, da, to je res. Domače zgodovine se morate pridno učiti. Ampak nekaj morate vendar že zdaj vedeti.

Deklica: Saj vemo, da je bil kralj Peter I. Osvoboditelj rojen l. 1844. Gospodična učiteljica je rekla, da je to važna letnica v naši zgodovini.

Babica: Seveda je važna. 1844! Gregorčič je bil tudi takrat rojen, pa Jurčič, to so zvezde naše; vse to se bosta v šoli učila. No, kaj pa še vesta?

Deklica: Da je bil kralj Peter I. Osvoboditelj sin Aleksandra Karadorđevića in vnuk slavnega Karadorđa.

Babica: No, kdo pa je bil Karadorđe?

Deček: To pa jaz vem. Karadorđe je bil srbski junak, ki je premagal Turke.

Babica: No, vidiš, nekaj že veš. Pa jih ni mogel popolnoma premagati. Turkov je bilo mnogo. To so bili hudi ljudje. Celo k nam so prihajali in so otroke s seboj v sužnost jemali. To bosta vse zvedela, ko bosta čitala Jurja Kozjaka. Karadorđe pa se jim je uprl in ves srbski narod z njim. Od takrat je že več ko sto let. Kaj pa je bilo potem?

Deček: Potem se je tudi kralj Peter boril s Turki, rekli so mu Petar Mrkonjić.

Babica: Da, to je res. Od takrat je minilo že petdeset let. To je bilo leta 1875. v Bosni.

Deklica: In potem se je kralj Peter oženil na Cetinju pri črnogorskem knezu s kneginjo Zorko in Aleksander je bil rojen na Cetinju kot drugi sin.

Babica: In potem?

Deklica: Potem je kneginja Zorka umrla.

Babica: Da, in ostali so trije otroci. Kralj Peter je odšel z njimi v Švico.

Deček: Zakaj pa ni šel v Beograd?

Babica: Tega ti ne razumeš. Takrat so tam vladali drugi, ki niso mislili na to, da bi nas osvobodili. Kralj Peter se je vojskoval tudi v francoski vojski proti sovražnikom, zato so ga ljubili tudi Francozi in so ga povabili v Francijo. Tam je živel s svojimi otroki. Ko pa je prišel njegov čas, so ga poklicali v Srbijo in so ga kronali za kralja.

Deklica: To pa jaz vem. To je bilo l. 1904. Tako smo čitali v šolski čitanki.

Babica: No, vidita. Takrat pa še ni bila vsa Srbija osvobodjena, zato...

Deklica: Zato je pa kralj Peter zbral vojsko in srbska armada je premagala Turke v slavni bitki pri Kumanovem.

Babica: Da, to je bilo l. 1912. To je bila balkanska vojna. Takrat smo začeli tudi mi pričakovati, da nas reši srbska vojska.

Deček: Babica, kje pa je bil takrat Aleksander?

Babica: Kje? V vojni je bil. Saj je bil poveljnik glavne armade, ki je zmagala pri Kumanovem. On je prvi jahal na čelu svoje vojske v osvobodeno mesto Skoplje, kjer je bil nekdanj dvor kralja Dušana Silnega. Kadar boš velik, pojdeš v Skoplje in boš videl, kako velik je bil njegov grad. Tam so vladali Turki od bitke na Kosovem več kot 500 let.

Deček: Ali se Aleksander ni nič bal Turkov?

Babica: Kaj bi se bal! Saj je bil junak. Junak se nikogar ne boji. Ali se jih ti bojiš?

Deček: Jaz... jaz se jih tudi nič ne bojim.

Babica: No, vidiš. Sedaj se jih tudi ni treba bati. Takrat pa so bili še močni, a Srbi se jih niso bali, zato so zmagali. Kaj pa je bilo potem?

Deklica: Potem so se hoteli vsi Jugosloveni osvoboditi in uediniti v eno državo. Avstrija se je tega bala in je napovedala Srbiji svetovno vojno.

Babica: To ni prav povedano, ampak Avstrija je Srbiji napovedala vojno in potem je nastala svetovna vojna, ker so se vse poštene države zavzele za Srbijo. Najbolj pa katera?

Deklica: Najbolj Rusija.

Babica: In tako je prišlo naše osvobojenje, ki ga slavimo dne 1. decembra. No, zdaj smo pa pozabili na deklamacijo.

Deklica: Saj znam.

Babica: No, le poizkusi! Vsaj začetek.

Deklica: Novo pokolenje. Aleksa Šantić.

Na vrelu bratstva oprali smo svoje oči In duše, trpeče v stoletju nezgod,
in zdaj nismo več slepi, so spletle v eden se venec:
oprani smo madeže, grehe in kri en dom je sedaj, en kralj in en rod —
in zdaj kot bogovi smo lepi. Srb, Hrvat in Slovenec.

Babica: No, dobro, dobro! Pa le glej, da boš lepo iz srca povedala. (*Vstane.*)
To je lepa pesem. Posebno tam (*prime oba za rame*)

Na temelju bratstva zgradili smo hram,
ki nihče ga več ne razruši,
nov plamen v svetišču zažgali smo tam
z novo mislijo v duši.

Deklica:

In svete molitve dviga se glas
v nebo iz src milijonov:
O, Bože bratimstva, ti vodi nas
in varuj nas zlih faraonov!

Deček: Babica, zakaj pa pravi pesem: varuj nas zlih faraonov?

Babica: Zato, ker so tudi faraoni še na svetu. To so tuji vladarji, ki narode zatirajo. Ko bosta velika, bosta čitala, kako smo živeli v prejšnjih časih in kaj je pretrpela Srbija v svetovni vojni. Zdaj je ravno deset let, ko so morali iti v hudi zimi čez Albanijo vsi: narod, kralj Peter in vojska, matere, žene in otroci...

Deček: Babica, kje pa je bil takrat kralj Aleksander?

Babica: Kje? Z njimi je bil. Pravi kralj naroda nikdar ne zapusti.

Oba: Pripoveduj, babica, kako je to bilo.

Babica: Ne vem vsega, draga moja. Mi smo takrat živeli kakor v tuji ječi. Samo od daleč smo slišali, kaj se godi. Kaj so pretrpeli ubogi ljudje, vedo le zvezde nebeške, ki so svetile na njih nočno pot.

Deklica: Jaz bom pa čitala knjigo o tem.

Deček: Jaz bom pa gospoda učitelja vprašal.

Babica: Torej drugikrat bomo govorili o tem. Zdaj je čas iti spat.

Deklica: O, da bi se mi vsaj sanjalo!

Babica: Še v sanjah bi bilo strašno. Le pogledjte zimo zunaj! Tako je bilo takrat — oni pa na begu, brez strehe in hrane... (*Odhajajo.*)

P r e m o r.

Zagrinjalo se dvigne, v ozadju zvezdnato nebo, na odru zvezde: deklice v belih oblekah z zvezdami na čelu. Plešejo kolo.

(*Zvezdno kolo. Počasi ob spremljevanju godbe.*)

Deklica (*privede dečka za roko, ko ples pojenjuje. Oba gledata čudoma prizor. Zvezde zagledajo otroka. Ena izmed njih nosi številko »17. XII.« [zvezda Aleksandra dрова], druga »1. XII.« [zvezda uedinjenja], Večernica, Polnočnica, Danica in dr.*)

Zvezda I.: Kdo sta pa vidva?

Deklica: Midva sva... (*preplašeno*) jaz sem Jelica.

Zvezda II.: In ti?

Deček: Jaz sem pa Saša.

Zvezda I.: Od kod pa sta?

Oba: Iz Ljubljane.

Zvezda III.: To je ono belo mesto med gorami, ki ga tako redko vidimo.

Deklica: O, mi pa vas vidimo skoraj vsako noč.

Zvezda II.: Ali nas poznata?

Deklica: Ne, ne poznavam, ker ste druga drugi enake.

Zvezda I.: Kako sta prišla sem?

Deklica: Ne vem, kako. Babica je naju položila spat in potem sva šla kakor po mehki beli cesti navzgor. Zdelo se je nama, da sva prišla pred široka vrata, ki so se sama odprla, in nenadoma sva stala tu med vami.

Zvezda III.: Kaj pa hočeta od nas?

Deček: Jutri je kraljev dan in bova pri šolski slavnosti deklamirala.

Zvezda I.: To je lepo. Zato se danes tako blešči naša sestrica, ki nosi napis tega dne. Danes je njen god.

Zvezda 17. XII.: Jaz sem... (*Stopi iz vrste in se zopet vrne v krog.*)

Zvezda I.: Zato rajamo kolo okrog nje.

Deklica:

Zvezdice jasne,
pripovedujte,
ali ste videle
tiste noči

mrzle in krute,
ko se umikala
vojska je srbska
v albanske goré?

Zvezde (otožno): Videle smo...

Deklica: Dejte, povejte trpljenje teh velikih dni,
ko se rodila je svoboda naša iz solz in krvi.

Zvezde: Ne moremo...

Deček: Tudi jaz znal bi rad, kaj junaki trpé, ki gredo bojevat se v sovražne goré.

Večernica: Težko je zgodbo povedati časov velikih, ko padala carstva so pod verigami sužnjev vkovanih od udarcev junakov, ki v boju svobodi prinašali žrtve so svoje neštete.

Zvezda 17. XII.: Tudi jaz videla čete sem znane brez mira blodeče po potih ponočnih, in gledala sem na pota snežena, kjer luč le brleča dajala gorkote je njim, ki so legli ob njej, in sredi noči sem zrla sirote, vojake očete in matere, žene, vojake in kralja sred zime ledene.

Večernica: Naj knjiga skrivnosti se vsa razodene to noč, ko spomin nehote se probuja iz davnosti one, ko zemlja je tuja postajala grob domovini.

Polnočnica: Čez gorske vrhove, čez skalne grebene od stene do stene se vojska je vila, za njimi vso zemljo tema je pokrila in Kosovo polje...

Danica: Kot jasen spomin se je v dalji svetilo in klicalo v pesmih je slavne junake, da oživel bi mrtve grobove, ko zove jih narod ob uri nesreče.

Večernica: Videla matere sem obupajoče,
stiskale k sebi so deco premrlo
in kočice iskale, da toplo ležišče
bi dale njim, ki so hranile jih s srčno krvjo.
Ob ognju so stale na polju,
ko mrzli vetrovi so vili okolo,
in temni mrakovi so zemljo pokrili,
ko burja je zimska zavijala
deco jim v smrtno odejo.

Polnočnica: Ob poti ležali junaki so gladni
in s snegom hladili si žejo morečo,
ko smrt jih objemala v uri je nočni
in v sili brezmočni še enkrat so klicali
sladka imena, ki za nje borili
so dolga se leta, da v slavi mogočni
bila bi oteta njih domovina,
in zdaj jih objemala smrt je ledena.

Danica: Zjutraj ležali so združeni v smrti.
Tam, kjer pogasnil je ogenj ponoči,

- črna ognjišča po belih bregovih
postala grobišča so njih,
ki sovražnik jim vladal je v tihih domovih,
kjer majka živela samotna je v koči
in žene in deca, ki v žalosti tožni, ubožni
zdaj čakajo božje pomoči.
- Večernica:** Sredi vojakov in naroda hodil
je kralj sivolasi, ob palico trdo
opiral je trudne korake,
zamišljeno zrl je predse in videl
usodo je naroda in domovine,
ki šel je na Golgato v potu trpljenja,
da sužnost izgine, da zbere junake
na boj in da vodi vse brate
v kraljestvo svobode življenja.
- Polnočnica:** Obstajal ob stražah ob poti,
bodril je junake, pomagal siroti,
dokler ni omagal in v gorski samoti
na vozu lesenem, ki vlekli so voli
utrujeni ga, potoval je on, kralj,
ki usoda ga je izvolila, da vodi
svoj narod iz robstva v svobodo.
Posedal z vojaki ob ognju ponoči,
prezebal je z njimi
in ključoval zimi v bolesi pekoči,
on borec svobode, ki v Bosni ponosni
boril se za narod je Peter Mrkonjić,
ki vodil je čete na Kosovo polje
in v Srbijo staro, Kumanovo, Skoplje
in Bitolj, na Odrin in Skader
in v morje Jadransko...
- Danica:** In zjutraj zganile so čete se v snegu
ležeče, predramile ude premrle
in šle so naprej, zapustivši za sabo
sledove — grobove njih, ki so ponoči
prešli iz trpljenja v nadzemske višave,
kjer jenja se boj in začenja se mir,
da se počijejo od bojev in slave.
- Polnočnica:** In sredi noči zadonela je pesem
bolešno glaseča se v burji, viharju,
ki nosil jo s sabo je v strašnih
udarci po gorah albanskih, odmevajočo do zvezd...
- Večernica:** Danes še srce presune boleost
neizrazna, ko čuje se pesem ta tožna,
odmev teh noči, ko tujina sovražna
spominjala je na dom srečnejših dni.
- Danica:** Spremljala pota je njih, ko temota
pokrila je nade in polna dobrote
jim lila utehe je v žalostna srca,
da zopet zagledajo strehe domače,
kjer plakajo deca in matere žene
in čakajo njih, da se vrnejo srečno.

Zvezda 17. XII.: Zapojte to pesem za god moj današnjil!

Zvezde (pojo): Zar je morala doč
ta tužna nesretna noč...
Tamo daleko...

(Kratek premor. Vse gledajo zamišljeno v tla, kakor da se nečesa spominjajo.)

Deklica: Pripovedujte še, zvezde nebeške! Zdi se mi, da šele zdaj razumevam, kod je šla pot, ki vodila je v svobodo našo.

Božičnica: In prišel je božič. Na nebu blestela se v svitu žareča je zvezda božična in z jasnimi žarki nad zemljo gorela, oznanjala praznik ljubezni, ko sreča največja se v svet je nesrečni vrnila, ko pesem miru je iz nebes zadonela in angelski zbori so peli hozana nad hlevcem bornim, kjer v slami nastlani ležalo je dete, Sin matere svete, da svetu oznani nov nauk ljubezni, ki vlada nad nami, da v njem odrešenje prinese ljudem, ki bili so nekdanj iz raja izgnani, da vsem bi oznanjal mir, srečo in spravo; in zvesti pastirji ob njem so klečali in hvalo dajali Bogu na višavah, ker bile skrivnosti so njim razodete.

(Božič gre v spremstvu čez oder. Zadaigra igra godba božično pesem.)

Polnočnica: A tam po planjavah, po gorah in brdih pomikale v noč so se čete neštete in niso čutile te sreče največje...

Na skalah so trdih, s snegovi pokritih, ozirali se po rešitvi in dalekih svitih, ki pot so kazali jim dalje brez mira.

Božičnica:

In božič dospel je in šel čez deželo.

Veselo so peli mu nekdanj zvonovi, sprejemali vase ga tihi domovi, a zdaj zapuščene so bile vse kočice, v njih matere žene v bolesti mrjoče in gladni otroci. In šel je med njimi, le oni, ki šli so v tujino neznano in tavalj zunaj po zimi so hudi, polegli so v postelji s snegom postlani in čakali njega, ki šel je v daljavi. Darovi njegovj jih niso dosegli; le glas je njegov se razlegal po mrtvi planjavi: »Pozdravljeni, bratje in sestre, ki v zimo in mraz ste bežali zavoljo pravice, veliki in mali, sprejmite iz dalje moj tih blagoslov! Kot vas so i mene izgnali

Herodeži kruti v bogastvu in slavi, dokler ni prišel povračila jim čas.«

Danica:

In zjutraj, ko zarja je dan naznanila, so stali ob morju utrujeni, gladni in čakali ladij, da v njih prepeljejo

iz zimske se smrti v naročje pomladi.
In prišli so zadnji od njih, ki so šli.
Kot sence pokrili so skalne bregove
in čakali solnca in roke dobrotne.
Tam daleč se skrila je njih domovina,
in gledali so čez daljave temotne,
od kod jim zasije spet svobode dan.

Večernica: Tako so ležali in dvigali k nebu roke.
A daleč še bil je rešilni pristan.
Priplavale ladje čez morsko so plan
in dalje čez morje jih pot je vodila,
da vrnejo se, ko napoči njih dan.

Polnočnica: Videla ladje sem v noči na morju,
prijadrale so do solunskih bregov,
in čete so skrile se v temnem pogorju,
kjer boj se začel je nov...
A deca in matere v daljni tujini
iskale zavetja pri srcih so dobrih
daleč od ljubljenih svojih domov.

Zvezda 1. XII.: Le jaz sem sijala iz dalje in čakala ure,
ko pride moj čas. In prišla je zmaga.
Tokrat posijala sem jasno med vas.
Vrnili so se zmagovalci — junaki,
pozdravila jih domovina je draga,
na praporih svobode radostni znaki,
ljubezni in bratstva veliki ukaz.
Za njimi otroci in matere bedne
vrnili so zopet v svoj topli se dom.

Premor:

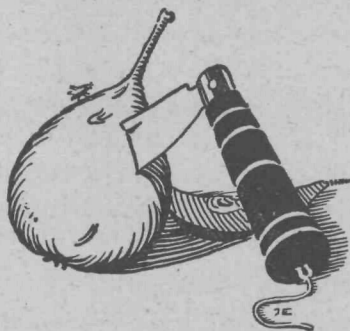
Zvezda I.: Zdaj slišala sta povest zgodovine.

Deklica: Oj, hvala vam, zvezdice! — Zdaj šele vem, kako se je rodila svoboda naša. Velika je bila boleost domovine, velika je zdaj radost naša.

(Zvezde začno ples. Godba in petje »Bože pravde...«)

* * *

(Posamezne dogodke iz pripovedovanja zvezd morejo kazati žive slike v ozadju.)

FR. LOČNIŠKAR:

Kralj in cestar.

udi v poletju l. 1922. se je mudil naš kralj v Sloveniji in mnogo potoval okrog, da bi spoznal kraje, ljudi in njih običaje. Navedeni dogodek opišem prav tako, kakor se je vršil.

*

Cestar Žumc ima svojo uborno kočo prav tam, kjer se neha gozd, pokrivajoč višavje nad Pijavo gorico pod Ljubljano. Siromašna je Žumčeva kočica in še bolj siromašen je njen gospodar, prav tako kakor cerkvena miš v samotni cerkvi sv. Ahaca na hribčku ne daleč od Žumčeve domačije. Mož opravlja že leta in leta službo »deželnega« cestarja, strže umazano blato in pometa nadležni prah za malenkostni zaslužek. Pa je vendar dobre volje in zadovoljen ob svojem poštenem opravilu. Tako zadovoljen pa še ni bil v svojem življenju, kakor pred leti vročega dne meseca avgusta.

Žumcu se je tisti dan po kosilu poljubilo malo sence in čistega zraka brez prahu. Vrže tedaj svoj ubogi suknjič pod glavo in leže v senco pod košato jablano koncem svoje kočice. Bogve, kaj se mu je sanjalo, ker je zadremal tako trdno, da ni čul niti avtomobila, ki je zdrčal po cesti nad njim.

Kmalu nato pride klicat spavajočega cestarja njegov petletni sinček, kazoč na avtomobil: »Glejte, glejte, tata, inženir so prišli!« Cestar pogleda in vidi, da se avtomobil pomika nazaj proti hiši.

»Kaj naj to pomeni,« si misli mož, ogledujoč pisane uniforme na avtomobilu. Že ga je bilo strah kake sitne gospode zaradi ceste. Tedaj pa pride do začudenega cestarja mlad gospod in mu reče: »Veličanstvo, naš kralj, si je izvolilo vaš vrt za odpočitek. Saj dovolite to in nam posodite še mizo in nekoliko stolov, ker misli gospoda tu obedovati.«

Če pri teh besedah ni cestarja zadela kap, ga ne bo nikoli. V zadregi se je mož izgovarjal, da je miza vegasta, nerodna, stoli pa niso nič boljši; a gospod — bil je kraljev strežaj — se ni dal kar tako odpraviti. Šla sta s kuharjem v hišo in izvlekla veliko družinsko mizo pod košato jablano, kjer je že stala svetla gospoda, da je cestarju kar jemalo vid. Vendar cestar v tej veliki zadregi ni pozabil spodobno pozdraviti.

Zdaj pa pridejo še večje težave in preizkušnje nad cestarjevo zadrego. K njemu stopi namreč sam kralj, mu poda roko ter pravi: »Ali ste vi gospodar te kočice?«

»Sem, veličastni gospod kralj.« Zapišem naj prav tako, kakor je govoril mož.

»Ali dovolite, očka, da pogledam malo k vam?«

»Prosim, kakor izvolijo, veličastni gospod kralj, ampak — saj vedo, kako je na kmetih; vse bolj nerodno, po domače.«

»Nič ne de,« pravi kralj, in že sta bila na pragu hiše. Cestarjeva žena, ki je hotela ravno poviti polletnega otroka, je imela še toliko časa, da je med tem šinila v kuhinjo. Dečka je pustila kar na postelji v sobi, a ta se je glasno pritoževal nad tem omalovaževanjem.

»Smem vstopiti?« vpraša kralj pred hišnimi vrati.

»Prosim, veličastni gospod kralj,« pravi cestar in odpre vrata.

»Majhno imate pa prijazno,« reče kralj.

Zdaj se nekaj oglasi ob steni na postelji in to s tako odločnostjo, da se je kralju kar zasmejala. Polletni fantek je menda hotel pozdraviti, pa se mu je glas tako čudno zmešal, da ni bil ne jok ne pozdrav. Mali telovadec je svoj glas spremljal z gibi rok in nog; menda je bil vesel svetlih gumbov na kraljevi obleki, ker je hotel skočiti kar vanj. Kralju je bilo to tako všeč, da stopi k otroku in ga prime za napeta lička, rekoč: »Kako si prijazen, moj malček!«

Kakor da bi dete razumelo, da takih obiskov ni vsak dan, tako je dajalo duška svojemu veselju z nogami in rokami, kar je bilo kralju jako všeč. Skrivoma je kralj stisnil otroku nekaj v roke.

»Pokažite mi še polje,« reče kralj. In šla sta s cestarjem po prijaznem vrtilčku proti njivam borne koruze. Kralj se je zanimal za vse, in cestar mu je pripovedoval, kako je to in ono pri njem.

Na koncu njive se je sušila na rjuhi koruza. Kralj vpraša: »Ali pridelate dovolj za svojo rabo?« — »Komaj za pol leta, veličastni gospod kralj; za drugo polovico moram poskrbeti z zaslužkom na cesti. Pa tudi to ne zadostuje. Že dve leti nam obljublajo izboljšanje plač, pa do danes še ni nič.« — Kralj pogleda navzočnega ministra Janeza, ki ni bil kar nič v zadregi z odgovorom: »Veličanstvo, to obljubo je dal že moj prednik, a izvršil jo bom jaz prav v kratkem!«

Med tem je bil pripravljen obed in gospoda je sedla okrog mize. Prej je še kralj omenil cestarju, da bi rad videl vso njegovo družino.

To pa ni bilo Žumcu tako lahko. Žena se je izgovarjala, da ima slabo obleko. Otroci so se pa bali. Petletni Francek jo je že prej pobrisal naravnost pod streho na seno in skozi lino skrivno opazoval pisano družbo. Ves dogodek mu kar ni hotel v mlado glavico in sklenil je trdno: doli pa ne!

Gospodar je s težavo spravil skupaj šesteroglavo družino, le sedmega, malega Francka, ni mogel izslediti. Starejša deklica je natrgala hitro v domači gredi šopek rož, da bi jih podarila kralju. Oče pa je v mislih ponavljal izbrane besede, ki se bo z njimi zahvalil kralju za čast, ker je izvolil ravno njegov preprosti vrtilček za odpočitek.

Po končanem obedu je stopila družina k mizi in gospodar je prav v redu izgovoril svoj pozdrav. Kralj je bil očitno vesel zdrave družine in podarjenega preprostega šopka iz rok rodu bodočnosti. Stisnil je v gospodarjeve roke kraljevski dar in se pri tem spomnil, da ni med njimi malega Francka, ki ga je videl prej teči okrog hiše. Želel je videti še tega.

Zdaj se je začelo iskanje. Oče kliče in kliče, a Francek se ne oglasi. Kar začuje nekako ihtenje pod streho. »Francek, takoj doli, naš kralj te hočejo videti.« — Ta resen poziv je vendar toliko vplival na dečka, da je zapustil svoje varno podstrešje. Pa jako nerad. Ob jokan je stopil pred kralja in njegovo spremstvo. Vsem je šlo kar na smeh.

»Zakaj se me bojiš, Francek?« vpraša kralj, njegov spremljevalec pa pristavi: »Vidiš, Francek, to so tvoj kralj, ne smeš se bati.«

»Nastavi klobuk,« reče kralj. O, to je bilo nekaj za Francka! Padalo je notri kot mana iz nebes: pomaranče, piškoti, čokolada, bonboni — toliko časa, da je bil klobuk zvrhan.

Zdaj se je Francku popolnoma razjasnil obraz. Kralj to opazi in ga prijazno vpraša: »Povej no, Francek, zakaj si se nas tako bal?«

Mali junak pa se odreže: »Sem mislil, da ste Lahi, ker imate sablje in da nas boste kar posekali...«

Globoko presenečenje objame vso družbo. Takega odgovora ni nihče pričakoval od otroka. Kralj se zamisli. Eden spremljevalcev pa reče: »Bolečina, ki vpije do neba, se je razlila v kri vsega rodu, da jo sluti že nezavedno srce otrokovo.«

Iskreno je stisnil kralj vsem po vrsti roke. Avtomobil je zdrčal po gladki cesti. Družina je še dolgo zrla za njim.

V sobi pa je ta čas kričal polletni deček in nekaj stiskal v pesti. Prišedši k njemu, vidijo, da ima v roki francoski zlatnik. Kaj takega Žumčevi še niso videli! Vsi so ga ogledovali od vseh strani, oče pa je rekel: »Zapomnite si, otroci: ta zlatnik mora ostati pri hiši, dokler bo živel naš rod! Spominjal nas bo vedno lepega današnjega dne.«

Pesem begunke.

*V očeh se vam sveti sam dan,
srce se vam v radosti smeje,
neznana je žalost — bolest.*

*Moj dom pa v noč je odet,
v bol so mi dnevi zastrti,
brezupne so tožbe...*

*Oj, kako rada bi videla
dom svoj otet in svojce
na svobodni grudi...*

*Čujte, uslišite klice
onih, ki tožijo
v mrazu in noči!*

Lado Jeršè.

ELVIRA DOLINAR-SITTIGOVA:

Naša domovina.

V proslavo osme obletnice našega uedinjenja.

irno leži malo dete v svoji zibelki in sladko spančka. Skrbna njegova mamica čuva nad nedolžnim njegovim spanjem. V materinem mehkem naročju je dete tako varno in lepo spravljeno. Saj bi dala mati rajša lastno življenje, nego li bi dovolila, da stori kdo kaj zlega njenemu malemu ljubljencu. Mati ga nahrani, očedi in opravi. Ona pazi na njegove prve, negotove korake. Še misliti si ne moremo, da bi mogla odrasti ta nežna, mala stvarca brez materinega varstva. — Sirota je ona deca, ki ji je umrla ljuba mamica! Res, da jih oskrbujejo drugi usmiljeni ljudje, toda materinih milih rok, materine tople ljubezni jim ne more nihče na vsem svetu nadomestiti.

Kakor se zaupa dete svoji materi, tako se zaupamo mi vsi naši mili domovini, ki je majka nam vsem. V naši domovini smo se rodili, tu, upamo, bomo tudi dobili večni pokoj. Vse, kar imamo, nam je dala naša domovina. Ona nas hrani, nas čuva in skrbi za nas. Brez domovine bi bili izgubljeni kakor čreda ovac brez pastirja, kakor brezdomovski ciganski rod, ki si postavlja svoje šotore danes tukaj, jutri tam.

Vsi, ki živimo v tej naši krasni domovini, smo si bratje in sestre med seboj, saj smo vsi istega rodu in pokolenja — otroci majke Slave. Iz enega rodu smo vsi izšli, Slovenci, Hrvatje in Srbi, iz enega, velikega rodu slovanskega, ki je prišel pred davnim, davnim časom tam daleč iz azijskih step ter je zasedel ozemlje med Egejskim in Jadranskim morjem tja gori do Baltiškega morja. Toliko je bilo slovanskega, bratskega sveta, da moremo s ponosom ponavljati Prešernove besede: »Največ sveta otrokom sliši Slave!«

Toda ti otroci Slave so pozabili na svojo majko domovino. Pozabili so, da so vsi bratje ter so se sprli in celo vojskovali med seboj. Zato je dobil tujec premoč nad njimi. Sovražnik nam je ugrabil kos za kosom naše lepe zemlje. Najprej je izpodrinil Slovane od Baltiškega morja in jih je potisnil proti jugu. Izginila so lepa slovanska mesta ob morski obali. Samo na dnu globokega morja počiva še mrtvo, čudežno mesto Vineta, nekdanj bogata naselbina slovenska. Pa enkrat na leto, kadar je morska gladina prav mirna in gladka kakor razlito olje, takrat doni zamolklo zvonjenje iz globočine, in samotni ribič, ki krmari tod svoj čolniček, zazre kakor v sanjah na dnu morja krasne palače, široke ceste in tržišča, po katerih valovi nepregledna množina ljudi — prebivalcev zagonetnega mrtvega mesta. Samo trenutek — in zopet vse izgine. Prazno in pusto leži morsko dno. Minilo, minilo je vse...

Z zahoda je tujec pregnal Slovana ter zasedel marsikateri lepi del naše široke domovine. Drava in Mura sta izviralici nekoč na slovanskih tleh. Danes kipi voda iz zemlje, toda zaman se ozira po slovanskem rodu, ki je nekoč tu prebival. Nemci so se naselili ob izvirkih Drave in Mure.

Tako so nam vzeli kos za kosom naše zemlje. Zadnji je bil še zeleni Korotan, naše Gosposvetsko polje, kjer stoji naša narodna svetinja — vojvodski stol.

Tudi Madžari so se zajedli globoko v slovenske krajine. Zasedli so našo Panonijo, pomadžarili tamkajšnji rod, da so samo še Prekmurci ostali zvesti svojemu materinskemu jeziku. Z juga pa so pri-

tisnili Turki in Italijani. Vse naše lepo Primorje, naša kršna Istra in del Dalmacije ječi pod tujim jarmom.

Kako je bilo to mogoče? Od kod tolika moč sovražnikov nad mogočno Slavo? Kriva je bila temu bratska nesloga. Slovani so se prepirali med seboj in niso zapazili, da jim sili sovražnik na domača ognjišča. A domovina se je jokala — domovina, tista, ki jih je odredila in odgojila, a so jo nje lastni sinovi sramotno izdali.

Toda prišel je čas, ko so tudi Slovani spoznali, kam jih je zavedla ta nesrečna nesloga. Velika svetovna vojna jih je izučila, da se ne morejo drugače ohraniti proti premočnemu tujcu, kakor v tesnem zedinjenju. Prisegli so si Srbi, Hrvati in Slovenci, da se hočejo združiti v eno veliko, mogočno državo, ki bo kljubovala sovražnemu navalu. Še se ni bil izkadil dim zadnjih topovskih strellov, še ni bil odjeknil žvenket sovražnega orožja, ko so si bratsko segli v roke Slovenec, Srb in Hrvat, da tvorijo odsihmal eno državo, da hočejo služiti enemu kralju, da hočejo imeti eno skupno domovino.

Deca moja, osmič proslavljamo letos obletnico tega najlepšega dneva v jugoslovenski zgodovini. Osem let je že minilo, odkar smo si postavili Jugosloveni lastni dom, odkar živimo pod lastnim krovom in nam ni več treba klanjati se oholemu tujcu. Pa kakor je po mukapolnem tednu sedmi dan svetla božja nedelja, posvečena le proslavljanju Vsemogočnega, tako nam bodi tudi ta obletnica posebno sveta, zato jo hočemo proslavljati s posebno pobožnostjo ter se zahvaliti Bogu, da nam je dal dočakati ta veliki dan. Posebno se pa moramo s hvaležnostjo spominjati tega dneva mi Slovenci. Bratje Srbi so imeli tudi že pred svetovno vojno svoj lastni dom, iztrgan iz turških krempeljev s tisočerimi mukami, z nepopisnim trpljenjem, s celim morjem krvi. A kaj mi Slovenci, ki štejemo komaj milijon in pol duš? Ako bi ostali sami kakor nebogljeno dete, bi se ne mogli ustavljati tujemu navalu, čigar valovi bi pljuskali preko nas. Potopiti bi se morali v tem tujem morju, a lepi naš materinski jezik bi izginil s tega sveta za vedno.

Toda prislonili smo se k bratom Hrvatom in Srbom. V njih imamo močno oporo, da se ves naš narod lahko razvija in procvita kakor roža v majski rosi.

Kako pa naj ta lepi, ta slavni dan počastimo najlepše in najvrednejše? Gotovo samo s tem, da iznova prisežemo ljubezen in bratstvo svojim rodnim bratom. Saj ni dosti, ako je samo država zasnovana, ako imamo skupno vlado in skupno vojsko. Ne, treba še mnogo več! Vsak poedini izmed nas mora čutiti ljubezen in vdanost do te naše lepe države, do naših milih bratov, pa naj prebivajo zdaj že tam pod skalnatim Triglavom ali v dolenjskih rodnih goricah ali kje v hrvatskih ravninah ali v srbskem gorovju. Naj mu teče zibelka ob šumeči

Savi, ob bistri Drini ali ob turobnem Vardarju — vsi so naši bratje, saj »brat je mio, koje vere bio!«

Izrujmo iz svojih src tudi zadnje koreninice mržnje; samo bratska ljubezen naj nas spaja, tista velika in čista ljubezen, ki o njej govori že sv. Pavel, da more prestavljati gore. In kako nas je učil naš gospod Jezus Kristus? »Ljubi Boga nad vse, a svojega bližnjega kakor samega sebel!« Pa da mi ne bi hoteli ljubiti brata? Ali res smemo pozabiti na to prvo in največjo božjo zapoved?

Deca moja, mladi ste še, pa še ne morete prav pojmiti, kako nad vse draga in mila nam mora biti naša domovina. A ko dorastete v krepke može in vrle žene, spoznate tudi vi, kako sveta nam mora biti ta domovina. Čuvajte ta zaklad, branite ga, če ga obrekujejo hudobni jeziki, ne dopuščajte, da nam nehvaležniki blatijo domovino. Bodite ponosni na svojo lepo, bogato domovino in bodite ji hvaležni!

Tam v severnih, ledenih krajih živi ubožni rod Eskimov. Skopa zemlja, ki se poleti odtali komaj za mesec dni, jim ne more dati kruha. Morski psi jim dajejo obleko in mast, ribe in mleko severnih jelenov jim služijo za hrano. Pa pridejo hude, neskončno dolge zime, ko jim solnce za cele tedne ne izhaja, ko žive v večni temi samo ob slabem svitu leščerbe, napolnjene z ribjim oljem. Strašno ubožno in nam nepojmljivo življenje, ki bi bilo za nas pravi pekel. Pa postavi takega siromaka Eskima v kakšen lep, solnčni kraj, kjer ima vsega dosti, gotovo ti skoprni od boli in domotožja po svojih pustih, ledenih planjavah. Tako vroče ljubi svojo domovino.

Pa ne bi mi ljubili svoje domovine, ki nas bogato hrani, kjer valovi zlato žitno polje, kjer se smeje sočni grozd iz zelenja, kjer je na izobilje zelenih pašnikov, šumečih gozdov in visokih gor, polnih bogatih, težkih zakladov? Zahvalimo Boga, da nam je dal tako krasno, tako bogato domovino. Naj jo hrani, čuva in blagoslavlja!

Jesenska.

*Ptičke bežijo čez polje samotno
daleč na južno stran;
nad prirodo trudno, dremotno
spušča jesenski se dan.*

*S ptičkami dobra volja odhaja,
seli v polje se mraz;
nade tako nam srce zapustijo,
kadar objame nas starosti čas.*

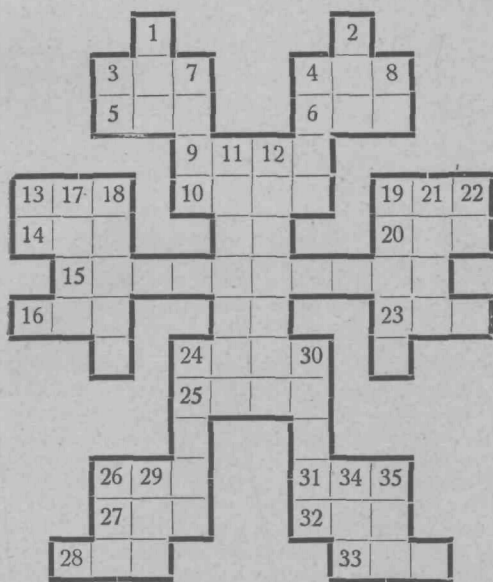
*Padal bo snežec po mrtvi poljani,
vse bo v ledeni zagrnil hlad;
krakali bodo nad poljem gavrani
kot nad gomilami naših nad ...*

Fr. Ločniškar.

Križalka.

Sestavil J. W.

Besede značijo: vodoravno:
 3. ime latinske črke; 4. povodno žival;
 5. pridevnik (= lep); 6. število; 9. zidar-
 sko potrebščino; 10. ograjo; 13. pomožni
 glagol (1. os.); 14. del kroga; 15. odlič-
 nega Jugoslovena; 16. pomožni glagol
 (2. os.); 19. = poželjenje; 20. zver; 23. čas-
 sovno merilo; 24. živalsko krmo; 25. la-
 tinskega pesnika; 26. neke vrste vrbo;
 27. poklon; 28. del obleke; 31. = jarem;
 32. del obraza; 33. ribiško pripravo. —
 Navpično: 1. turško utež; 2. gozdno
 drevo; 3. predlog; 4. utež; 7. vodni str-
 mec; 8. osebni zaimek; 11. geometričen
 lik; 12. izumrli evropski narod; 13. pra-
 vopisno kratico (v naslovih); 17. pro-
 metno sredstvo; 18. pevski ali glasbeni
 zbor; 19. dan v tednu; 21. tuj denar;
 22. igralno karto; 24. rokodelca; 26. žens-
 ko ime; 29. selišče; 30. mesto na Bol-
 garskem; 34. ptico; 35. žuželko.

Rešitev in imena rešilcev
 priobčimo v prihodnji števil-
 ki. Upoštevali bomo samo one rešitve,
 ki nam jih pošljete v lepi in brezhibni
 risbi.

Andrejkovi Milici v spomin.

Sestrice moje, kaj ste tako žalostne?
 Kaj sklanjate svoje prej vedre glavice?
 Zakaj ste onemele?

Kam so se zazrle naše zasenčene oči, v
 katerih je bila še včeraj zajeta vsa sinjina
 neba, iz katerih so se usipali sami solnčni
 žarki, in tiste žametne oči, v katerih je
 tonila polnoč z vsemi svojimi bajkami?

Kam gre naš korak, še včeraj tako pro-
 žen, lehak? In kje je zamrl naš solnčni,
 zvonki smeh, zakaj je prestalo tisto naše
 kramljanje, žuborenje potočka?

Sestrice moje, ne bom več vpraševala,
 nisem hotela, oprostite! Tudi jaz sklanjam
 glavo, žalujmo, morda nam bo laže, ko bo
 gledala na nas visoko z neba Milica v ob-
 jemu svojega bratca, ki se je je pretesno
 oklenil, ko se je sklanjala nadenj in mu

hladila vroče čelo, ko se je poslavljaj in odhajal med krilatce, svoje bratce...

Prišel mi je na misel konec prelepe bajke: In zgodilo se je, ko se je preselil bratec v rajske vrtove, da ga krilatci niso mogli potolažiti. Igrali so mu na cimbalé in harfe; razkazovali so mu vse krasote nebes, krog njeja je cvetel maj in prepevale so mu ptičke, on pa je jokal in jokal in prosil noč in dan, prosil neprestano, naj mu privedejo sestrico, ki bo prinesla življenje na te vrtove...

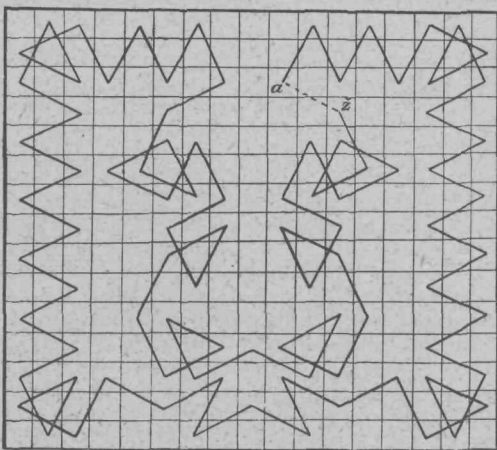
In krilatci so se na večer, ko so zamigljale zvezde, tiho spustili nad hišo in vzeli iz posteljice sestrico Milico. V raju so ji

postlali v srebrni posteljici kraj bratca. In ko se je bratec prebudil, jo je privil nase in od veselja zaplakal. In ko mu je začela pripovedovati o očku in mami, je nehal jokati; ko je prepevala skozi vrtove in se smejala, kakor bi srebrni kraguljčki zvončkljali, so zaplesali še krilatci sami...

Sestrice moje, ne žalujmo več, Milico so nam vzeli krilatci, ker je bilo bratcu prehudo. Žrtvovala se je ljubezni, ker je sama preveč ljubila. Ne togujmo več, ker tega noče Milica, ki nas še vedno ljubi in ki si želi samo to, da je ne pozabimo in da jo zagrebemo v dvojna srca...

Breda Podgornikova.

Rešitev skakalnice v 2. številu.

(Pri a začetek, pri ž konec.)

Velesova pesem.

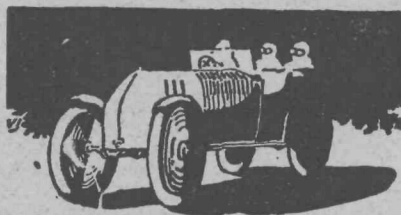
(Iz knjige »Nekoč je bilo jezero...«)

Ščiti in čuvaj nam črede,
polje in staje in dvor!
Rise odganjaj nam z gor,
v šume preženi medvede,
volka odtiraj odtod
in pokončaj ga povsod!

Čuvaj naš rod pred pozoji,
kadar prihrujejo spet!
Trešči jih, jezno razvnet,
z bliskom na palici svoji
v zemljo do tistih globin,
kjer jim gotov je pogin!

Gustav Šilih.

Prav so jo rešili: Ivan Kladenšek, Zadobova pri Celju; Nada in Igo Založnikova, Drago Kocmut, Zdenka Lušinova, Marica Deklevova, Karel Kos, vsi v Mariboru; Marica Mlekuževa, Bohinjska Bela; Oskar Födransperg, Ljubomira in Evgen Strmečki, Ivan Modic, vsi v Ljubljani; Boris in Branko Kmet, Kranj; Draguška Kolenčeva, Mirna; Ivan Bezeljak, Litija; Alojzija Grilčeva, Kranjska gora; Danica Zavrlova, Komenda pri Kamniku; Urbančič Milko in Marijan Grilc, Trbovlje-Vode; Majda Jerinova, Smiljan Jerin, Dušan Kavšek in Mařenka Petrželova, Celje; Mirica Zumrova, Slatina Radenci; Karel Zadravec, Jurij Berglez, Fran Tanšek in Ferdo Košar, Teharje; Ivan Vrtni, Ruše. — Žreb je določil najavljeno darilo Borisu Kmetu v Kranju. Danes razpisujemo: Jakob Dimnik, Kralj Aleksander I. — Dodatek k zadnjim rešilcem: Draga Kolenčeva in Riko Kolenc, Mirna; Danica Klavora, Ljubljana; Pavel Mihelčič, Ivan Trobevšek, Avgust Suhadobnik, Anton Kovač, Angela Kavčičeva, Ana Žitkova, Terezija Kogovškova in Tonca Petričeva, Preserje pri Ljubljani.

Dragi gospod Doropoljski!

Tudi jaz sem naročen na »Zvonček«. Le-tos že četrtič. Čitam ga jako rad, posebno planinske pripovedke g. Josipa Vandota. Hodim v VI. raz. osnovne šole v Velikih Laščah. Tik šole je naša hiša.

Velike Lašče so krasen kraj na Dolenjskem. Drugič Vam pišem kaj več.

Z odličnim spoštovanjem
Vaš »Zvončkar«

Aleksander Škulj.

Odgovor:

Ljubi Aleksander!

Planinske pripovedke Josipa Vandota so v resnici lepe. Pisatelj nam ne pripoveduje samo o živih, pisanih dogodkih, temveč nam slika obenem lepoto našega gorskega sveta, da se nam vedno bolj vžiga in poglablja ljubezen do naše krasne domovine. — Velike Lašče so lep kraj. Ali ne stoji pred cerkvijo spomenik, ki so ga postavili znamenitemu pisatelju in pesniku? Kdo je ta mož?

Veledenjeni g. Doropoljski!

Danes se prvič oglašam v Vašem koticu. Komaj prvo leto imam naročen »Zvonček«, ki ga jako rad čitam. Najbolj mi ugaja povest o Koeljevi osveti. Najrajši pa prebiram Vaš kotic. »Zvonček« mi tako ugaja, da ga želim vedno imeti, ker je v njem dosti lepega. Tudi dosti mojih součencev in součenk je, ki imajo naročen »Zvonček«. Obiskujem 2. oddelek II. reda grlinške državne osnovne šole. V šoli mi ugajajo vsi predmeti, najbolj pa računstvo. Prosim Vas, da tudi moje pismo priobčite v svojem koticu.

Srčne pozdrave Vam pošilja

Alojz Flegar.

Odgovor:

Ljubi Alojz!

Najbrže bi bilo Tebi in še marsikomu najbolj ustreženo, ako bi »Zvonček« izhajal vsak dan. No, le počasi! S takim časopisom, ki ima podobe, je težavna stvar, ker je treba zanj mnogo novcev in ker povzroča mnogo drobnega dela, ki ga nihče ne vidi in pravilno ne ceni. Zato moramo biti že zadovoljni s tem, kakor je. Ko pa boš Ti velik in imeniten možakar, se utegnejo razmere izpremeniti po Tvoji želji. Bog daj!

Veledenjeni g. Doropoljski!

Tudi jaz se Vas drzno nadlegovati. Sedaj sem že tretje leto naročnica Vašega lista. Ko ga dobim, ga vedno z veliko vneto prebiram. Stara sem 11 let. Hodim v V. razred osn. šole v Laškem. Najljubši predmeti so mi: računstvo, spisje in petje. Ljubim kralja in domovino. Žalostna sem, kadar se spomnim neosvobojenih bratov in sester. Da bi jim le kmalu zasijalo solnce svobode!... Ako mi dovolite, se oglašim še večkrat. Prosim, ako me uvrstite med svoje koticarje.

Pozdravlja Vas

Radislava Kolškova.

Odgovor:

Ljuba Radislava!

Trst, Gorica, Gospa Sveta,
Adrije cvetoči raj,
vam prisega je zapeta:
naša last ste vekomaj!

Spoštovani gospod Doropoljski!

Naročena sem že drugo leto na »Zvonček«, ki mi jako ugaja.

Rojena sem bila v vojnem času leta 1915. v Trstu, kjer se nam je slabo godilo.

Odkar so Italijani mesto Trst zasedli, smo se izselili v Jugoslavijo, kjer se počutim srečno.

Prosim, vpišite tudi moje pismo v kotichek.

Pozdravlja Vas

Elza Topolnikova,
učenka V. razreda v Račjem pri Mariboru.

Odgovor:

Ljuba Elza!

Verjamem, da se vam je med vojno slabo godilo. Takrat smo morali čvrsto pritiskati pasove, da se nam ni od gladu videlo skozi telo. Danes je dobro — gotovo tudi Tebi, čeprav se ti toži po Trstu, ki mu pa sedaj ne cvetó rožice, čeprav ima drugega gospodarja. Vendar pa ni težko uganiti, čigav je pravzaprav Trst in čigav bo, ko se boš zopet lahko preselila vanj.

*

Spoštovani gospod Doropoljski!

Zdaj, ko sem tudi jaz naročnica »Zvončka«, sprejmite, prosim, nekoliko mojih vrstic. Sem učenka V. razreda osnovne šole.

Imamo jako dobro gospodično učiteljico, po imenu Laznikovo, ki nas uči mnogo lepega in koristnega.

Ljubo mi je vse učenje zato, ker se človek nikdar preveč ne nauči.

»Zvonček« se mi je jako priljubil, zato Vas prosim, priobčite to pismo v svojem cenj, kotichek.

Vljudno Vas pozdravlja

Pavla Marčičeva,
učenka V. razreda v Hrastniku.

Odgovor:

Ljuba Pavla!

Le čuj pametno deklico, sem vzkliknil, ko sem prečital Tvoje pismo: Človek se nikdar preveč ne nauči! — To je moška in resna beseda! Šola je učilnica, ki nas pripravlja za resnično življenje. Blagor onemu, kdor je usposobljen zanje, da se more pošteno preživljati, ocvitati svoje telesno in duševno zdravje, ohraniti dobro voljo in biti svojim rojakom v podporo in pomoč!

*

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Tudi jaz sem naročnica Vašega »Zvončka« komaj prvo leto. Nestrpno sem ga

čakala. Najrajša prebiram povesti. Hodim v peti razred osnovne šole pri Veliki Nedelji. Naučila sem se že marsikaj lepega. Z veseljem se učim vseh predmetov. Najbolj me veseli petje. Imamo jako dobrega učitelja. Posebno mi ugaja Vaš cenjeni kotichek.

Lepo Vas prosim, ako bi moje pisemce priobčili v svojem kotichek. Drugič mnogo več, ako mi dovolite.

Pozdravlja Vas

vdana učenka
Milena Kosijeva,
Lunovec 38.

Odgovor:

Ljuba Milena!

»Veselega srca vesela pesem je najlepši znak.« — Tako stoji nekje zapisano — in res je tako! Zato le veselo prepevaj, kolikor Ti dovoljuje grlo in srce. Prepevaj naše lepe narodne in umetne pesmi, da bo odmeval hrib in dol in da bo vedel ves svet, da je nekje ptičica — pevcica v zelenem gaju, ki se piše za Mileno Kosijevo!

*

KOTIČKOV ZABAVNIK.

Mladi risar.

Priobčil V. Jordan.

„Zvonček“, XX. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXI. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXII. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXV. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
„Zvonček“, XXVI. letnik, nevezan 30 Din, v navadni vezbi 45 Din
Letnikov, ki niso tu navedeni, ni več v zalogi

In zadnji glasi ti mi bojo:
Bog čuvaj domovino mojo!

KUPUJTE IN ČITAJTE MLADINSKE SPISE

◀ KI JIH IZDAJA ▶

**DRUŠTVO ZA ZGRADBO UČITELJ-
SKEGA KONVIKTA V LJUBLJANI**

Zahtevajte cenike, ki jih dobite brezplačno
NAROČILA SPREJEMA IN TOČNO IZVRŠUJE

**KNJIGARNA
UČITELJSKE TISKARNE
V LJUBLJANI, Frančiškanska ulica št. 6**

MLADINI PRIPOROČAMO NASTOPNE KNJIGE PO ZNIŽANIH CENAH:

- Baukart: *Marko Senjanin, slovenski Robinson*. Vez. Din 12.—.
- Dimnik: *Kralj Peter I.* Vez. Din 18.—.
- Dimnik: *Kralj Aleksander I.* Vez. Din 30.—.
- Erjavec: *Afriške narodne pripovedke*. Vez. Din 20.—.
- Erjavec: *Kitajske narodne pripovedke*. Vez. Din 20.—.
- Erjavec: *Srbske narodne pripovedke*. Vez. Din 22.—.
- Erjavec-Flere: *Fran Erjavec, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 40.—.
- Erjavec-Flere: *Fran Levstik, izbrani spisi za mladino*. Broš. Din 18.—, vez. Din 26.—.
- Erjavec-Flere: *Matija Valjavec, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 36.—.
- Erjavec-Flere: *Josip Stritar, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 46.—.
- Erjavec-Flere: *Simon Jenko, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 28.—.
- Erjavec-Flere: *A. M. Slomšek, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 40.—.
- Erjavec-Flere: *J. Kersnik, izbrani spisi za mladino*. Vez. Din 46.—.
- Ewald-Holeček: *Mati narava pripoveduje*. Vez. Din 26.—.
- Ewald-Holeček: *Tiho jezero in druge povesti*. Vez. Din 26.—.
- Flere: *Babica pripoveduje*. Vez. Din 10.—.
- Flere: *Slike iz živalstva*. Vez. Din 24.—.
- Flere: *Pripovedne slovenske narodne pesmi*. Vez. Din 24.—.
- Gangl: *Zbrani spisi*. II., V. in VI. zv. vez. Din 10.—, eleg. vez. Din 12.—, VII. zv. vez. Din 18.—, eleg. vez. Din 20.—. (Ostali zvezki so v II. natisku.)
- T. Gaspari in P. Košir: *Sijaj, sijaj, solnčecel!* (Zbirka koroških popevk.) Din 8.—.
- Karafiat Jan - Dr. Bradač: *Kresničice*. Vez. Din 18.—.
- Manica Komanova: *Narodne pravljice in legende*. Din 16.—.
- Korban: *Vištomilova železnica*. Vez. Din 14.—.
- Kosem: *Ej prijateljčki*. Vez. Din 14.—.
- Lah: *Češke pravljice*. Vez. Din 12.
- Mišjakov Julček: *Zbrani spisi*. VI. zvez. (Drugi zvezki so razprodani.) Vez. Din 10.—.
- Möderndorfer Vinko: *Narodne pripovedke iz Mežiške doline*. Eleg. vezano Din 24.—.
- B. Račić: *Belokranjske otroške pesmi*. Vez. Din 8.—.
- Rape: *Mladini*. II., III., IV., V., VI. zvezek. Vez. Din 10.—, eleg. vez. Din 12.—, VII. zvezek Din 12.—, VIII. zvezek Din 15.—.
- Rape: *Tisoč in ena noč*. Vez. Din 28.—.
- Ribičič: *Vsem dobrim*. Vez. Din 10.
- V. Riha - Karel Pribil: *Povest o svatbi kralja Jana*. Vez. Din 16.
- Robida: *Da ste mi zdravi, dragi otroci!* Broš. Din 3.—.
- Šilih: *Nekoč je bilo jezero*. Vez. Din 24.—.
- Tille-Pribil: *V kraljestvu sanj*. Broš. Din 6.—.
- Trošt: *Moja setev*. I. in II. à Din 10.—.
- Waštetova: *Mejaši, povest iz davnih dni*. Vez. Din 24.—.
- Zbašnjik: *Drobne pesmi*. Vez. Din 8.—.

VSE TE KNJIGE KAKOR TUDI KNJIGE DRUGIH

ZALOŽB SE DOBE V

KNJIGARNI

UČITELJSKE TISKARNE

V LJUBLJANI

Franciška ulica št. 6.